

Наталія Рачкінда,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Людмила Котлова,

кандидатка психологічних наук,
завідувачка, доцентка кафедри психології,
логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ТРВЗ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗНМ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛЕКСИКО- ГРАМАТИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ

Згідно з державними вимогами до рівня розвитку лексичної та граматичної компетенції дітей старшого дошкільного віку, визначених змістом освітньої лінії "Мовлення дитини" Базового компоненту дошкільної освіти, випускники дошкільного закладу перед вступом до школи мають вміти оперувати узагальненими словами різного порядку, стійкими загальноживаними словосполученнями; правильно вживати всі граматичні категорії, будувати всі типи простих та складних речень зі сполучниками, словосполученнями та вставними словами; за кількісною та якісною характеристикою словник дитини сягає такого рівня, що вона може легко спілкуватися з дорослими і дітьми, підтримувати розмову на будь-яку тему в межах свого розуміння.

Мовленнєві проблеми дитини із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) заважають її успішному навчанню, вільному спілкуванню і взаємодії з однолітками й дорослими. Тож у роботі вихователя логопедичної групи ЗНМ неабияк важливо досягати позитивних зрушень в усуненні цих проблем щоденно. Для цього найдоцільніше працювати з кожною дитиною, враховуючи індивідуальні особливості, особисті потреби й добираючи найефективніші методи взаємодії.

Однак діти із ЗНМ мають істотні відхилення від вікових норм. Їм притаманний обмежений словниковий запас, своєрідне його використання, недостатнє засвоєння змістової структури слова, порушення граматичної сторони мовлення (відмінкові закінчення іменників однини та множини, узгодження прикметників та іменників), невірна побудова речень, особливо складних, що призводить до неправильного

вживання дітьми слів у власному мовленні та аграматизма. А в шкільному віці діти відчуватимуть труднощі в спілкуванні та під час написання творчих робіт. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні поставив перед педагогами основне завдання - виховати особистість, яка успішно діє в різних життєвих ситуаціях. А здатність швидко адаптуватися до нових соціальних умов безпосередньо залежить від комунікативних умінь та навичок, достатній рівень яких дає дитині змогу самореалізуватися й адекватно діяти у соціальному оточенні. І основи цієї здатності слід закладати з дошкільного віку. Зокрема, застосовуючи наукову технологію розвитку творчості - ТРВЗ (теорію розвитку винахідницьких завдань).

Система ТРВЗ зацікавила сучасних педагогів і психологів, які адаптували її для роботи з дітьми спочатку в школі, а потім і в дитячому садку. Роботи Г. С Альтшуллера стали основою так званої творчої педагогіки. Згодом з'явилися спеціальні дослідження (В. А Бухвалов, Б. Л. Злотін, С. М Ладоскіна, А. О. Нестеренко, Т. М. Сидорчук, Л. І. Рагіна, М. Н. Шустерман), в яких була розроблена серія методів і прийомів навчання дітей на базі ТРВЗ. А. М. Страунінг та О. І. Нікашин адаптували основні принципи ТРВЗ для дітей дошкільного віку.

Основною ідеєю ТРВЗ є творчість в усьому - у постановці запитань, прийомах їх розв'язання, подачі матеріалу. Кожен день роботи з дітьми за цією методикою - це пошук, знахідки, активність.

На основі ТРВЗ розроблено методи, які мають значний потенціал для корекції мовленнєвих порушень дошкільників, для виховання творчої особистості; завдяки яким педагог разом з дітьми може знаходити логічний вихід з будь-якої ситуації, а вихованець - грамотно вирішувати свої проблеми.

Найбільш ефективними методами ТРВЗ для розширення та активізації словника і формування граматично правильного мовлення дітей дошкільного віку є такі:

1. Метод синектики.
2. Метод спроб і помилок.
3. Метод фокальних об'єктів.
4. Метод контрольних запитань.
5. Мозковий штурм.
6. Метод морфологічного аналізу.
7. Моделювання маленькими чоловічками (ММЧ).
8. Біном фантазії.
9. Функціонально-вартісний аналіз (ФВА).

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про дошкільну освіту". Базовий компонент дошкільної освіти в Україні.
2. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля".
3. Підручник "Логопедія" за ред. М. К. Шеремет, Київ : Слово, 2014. 672 с.
4. Школа радісної родини. Теорія розвитку винахідницьких завдань (ТРВЗ)". / А. В. Яценко. Х. : Ранок, 2010. 160 с.
5. Джерельце творчості. Методики ТРВЗ і РТУ". Х. : Ранок, 2011. 176 с.
6. Сучасні педагогічні технології в дошкільній освіті: [методичні матеріали до курсу] /укл. Т. А. Василенко. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2008. 143 с.